

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Družbe sv. Mohorja“ za l. 1901.

Za srečo. Povest. Spisal Fr. Malograjski. — Naše ljudstvo bo knjige „Za srečo“ izredno veselo, zakaj pisana je v genru starih povesti: „Žalost in veselje“, „Križem sveta“ i. t. d. Bravci se bodo gotovo kar trgali za to knjigo. Žal, da je v umetniškem oziru „Za srečo“ nekak torso. Podobna je umotvoru, katerega je dal umetnik iz rok, preden ga je popolnoma dovršil. Brez dvoma je bila povest spisana v silni naglici. Ako bi si bil pisatelj vzel toliko časa, da bi bil mogel značaje naravno razviti in skrbno obdelati tudi malenkosti, bi bila knjiga „Za srečo“ ena naših najboljših povesti. Za čas, ko je slovensko ljudstvo dobilo v roko prve povesti, je bilo seveda dobro vse. Dandanes pa se mnogo več zahteva. Ako hočemo tekmovati z drugimi narodi, moramo sedaj tudi preprostemu ljudstvu dajati le tako pripovedno berilo, ki ustreza vsem pametnim zahtevam moderne estetike. Med temi pa sta poglavitni: Slikaj kolikor mogoče po naravi in obdelaj skrbno tudi malenkosti!

Življenja prav gotovo ne opisuje po naravi, kdor si v povestih prevečkrat pomaga s slučajem. V življenju je slep slučaj izjema, ki le včasih nastopi. Prav tako naj se v povesti slučaj le malomalokdaj pojavi, kajti povest je slika življenja.

Proti temu Malograjski precéj greši. Njegovi junaki v širni Braziliji tako lahko najdejo drug drugega, da je kar čudno. To že nekoliko diši po Karolu Mayu. Seveda je pripovedovanje à la Karol May zanimivo, toda umetniške vrednosti nima veliko več kakor „Lažnjivi Kljukec.“

Zelo hvalna lasnost povesti „Za srečo“ je pa, da je pisana v ljudskem tonu. To je tem bolj hvale vredno, čim redkejši so sedaj pisatelji, ki bi znali pisati v govorici preprostega naroda. Lahko smo sicer ponosni, ker je slovenski jezik toliko napredoval, da imamo poleg ljudske govornice tudi takozvani „jezik inteligence.“ Ljudskemu slovstvu pa je to v škodo. Vsakemu pisatelju se za časa študij zaje v meso in kri „jezik inteligence“, ki ima toliko tujega in učenega na sebi, da se preprosti narod ne more sprijazniti z njim. In v taki slovenščini izšolan pisatelj naj piše za ljudstvo! To je težko. Mnogi so v šolah popolnoma pozabili, kako ljudstvo govori. Če pozneje izkušajo pisati v ljudski govorici, zamenjajo preprostost s surovostjo in zabredejo v neolikano in robato pisavo. Žal, da je v našem slovstvu precej zgljedov takega ponesrečenega ljudskega sloga. In

vendar se zna tudi kmetsko ljudstvo izražati jako plemenito in nežno, dasi preprosto!

Malograjski v povesti „Za srečo“ nenavadno dobro posnema ljudski jezik. Temu pimerno bi bil pa moral prikrojiti tudi pisavo tujih imen. Ravnal naj bi se bil po Levčevem „Pravopisu“, ki svetuje, naj se v knjigah, namenjenih preprostemu narodu, pišejo tuja imena tako, kakor se izgovarjajo. In če Malograjski že tega ni maral storiti, naj bi bil vsaj dodal izreko vsem tujim imenom, ne pa samo dvema. Pri imenih „Bahia“ in „Rio de Janeiro“ je dodal izreko v oklepaju. Opustil je pa izreko pri mnogih drugih, n. pr. „Jequitinhonha“, „Minas Geraes“, „Conselheiro.“ Od kod ta nedoslednost? Ne moremo si misliti, da bi bil pisatelj znal pravilno izreči le dve portugalski imeni, drugih pa ne. Ali ga je motilo to, ker je izreka portugalskih imen v Braziliji drugačna, kakor na Portugalskem? Sicer je pa ta nedostatek malenkosten.

Srčno želimo, da bi se Malograjski še večkrat oglasil med pripovedniki Mohorjeve družbe, samo piše naj bolj — počasi. Lahko je potem prepričan, da se bodo njegove ljudske povesti v resnici priljubile.

J. Godec.

Deseti brat. Narodna igra v petih dejanjih s petjem. Po Jurčičevem romanu spisal Fran Govekar — Roman in oder, kakor sta različna! Tam domišljija — tu resnično dejanje, tam lepevezni govori, razmotrivanja, opisovanje — tu vse živa resnica, ki se vrši pred očmi. Zato je pač težko spraviti roman na oder Govekar je to poziskusil z „Rokovnjači“ in „Desetim bratom“. Brez dvombe so se mu bolj posrečili „Rokovnjači“ kot „Deseti brat“. Tako je pri tem drugo dejanje sicer dolgo dejanje, a dejanja skoro nič. Hotel je vse že kar ponarodele dovtipe iz „Desetega brata“ spraviti na oder. Ali škodoval ne bi bil igri, če bi bil to nekoliko skrčil in prevzel iz tretjega dejanja vse prizore med Krivcem, njegovo ženo in Martinom. S tem bi se opustila ena izpremembra pozorišča v tretjem aktu in drugi akt bi bil bogatejši na vsebini. Zelo kočljiva stvar je v četrtem dejanju, ko je združena tragična smrt Martinova s Krjavljevim dovtipi. V romanu se prav dobro čita, na odru je prevelik kontrast. Tudi tu bi se kaki stavki Krjavljevi smeli opustiti. Sicer je pa igra s tem, da se je opetovano izvajala pred mnogobrojnim občinstvom, dokazala, da ima dovolj življenjske moči.

F. S. F.